

**ADÖLESAN -EBEVEYN ETKİLEŞİM ÖZELLİKLERİ VE ALGILANAN
AİLE DESTEĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

*CORRELATION BETWEEN INTERACTION CHARACTERISTICS
ADOLESCENT-PARENTS AND PERCENED FAMILY SUPPORT*

Prof.Dr. Ayla BAYIK TEMEL* **Prof.Dr. Süheyla ÖZSOY***
Ar.Gör.Dr. Şafak ERGÜL* **Yard.Doç.Dr. Melek ARDAHAN***
Dr. Medine Çalışkan YILMAZ ** **Ar.Gör.Dr. Fatma Başalan İZ***
Ar.Gör.Dr. Handan ZİNCİR*** **Ar.Gör.Dr. Semra AY******
Ar.Gör.Dr. Asiye KARTAL*****

*Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

**Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi

***Erciyes Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksekokulu

****Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu

***** Pamukkale Üniversitesi Denizli Sağlık Yüksekokulu

ÖZET

Amaç: Araştırma, adölesanla ebeveyn arasındaki etkileşimin, adölesanın algıladığı aile desteğinin incelenmesi ve bazı sosyo-demografik faktörlerin algılanan aile desteği üzerine etkilerinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Batıçim İlköğretim okulunda okuyan 7.sınıf ve 8. sınıf öğrencilerle (n= 300) yürütülmüş tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırma verileri "Adölesan Ebeveyn Etkileşimine Yönelik Anket Formu" ve "Algılanan Aile Desteği Ölçeği" kullanılarak anket yöntemi ile toplanmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Adölesanların yaş ortalaması 13.63 ± 1.10'dur. Büyük bir çoğunluğu (%75.3) çekirdek aile yapısı içinde yaşamaktadır. Adölesanların %58.4'ü ebeveynleri ile olan ilişkilerini "çok iyi" olarak değerlendirirken, %83.6'sı bu ilişkilerinden "çok memnun" olduklarını belirtmişlerdir. Adölesanların "Algılanan Aile Desteği" ölçeğine ilişkin puan ortalaması 10.75±3.89'dur (Alt/Üst değer 0-20). Bu değer ölçekten beklenen puan aralığında ortalamanın üzerindedir. Algılanan aile desteğine ilişkin puan ortalaması, cinsiyet ve gelir düzeyi olmak üzere iki sosyodemografik değişkenden etkilenirken, aile tipine göre farklılık göstermemektedir. Yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda, algılanan aile desteğine ilişkin puan ortalamasının adölesan-ebeveyn etkileşimine ilişkin bazı değişkenlerden (anne-baba ile olan ilişkilerinden memnuniyet, anne ile duygu ve düşüncelerini paylaşma, kardeş ile olan ilişki düzeyi gibi) etkilendiği saptanmıştır (p<0.01). Regresyon analizi sonucunda, bu değişkenlerin adölesanların algıladıkları aile desteği puan ortalamasındaki değişimin %36.0'ını açıkladığı belirlenmiştir.

Adölesan ve ebeveynleri arasında yaşanan olumlu etkileşim, adölesanın algıladığı aile desteğini olumlu yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, algılanan aile desteği, aile ile etkileşim

ABSTRACT

Objective: *The study was planned in order to evaluate family support perceived by adolescent and to determine effects of several socio-demographic factors on perceived family support.*

Material Method: *This is a descriptive study conducted by 7th and 8th grade students attending Batıçim Elementary School (n=300). Study data was collected by survey method using "Survey Form for Interaction of Adolescent and Parent" and "Perceived Family Support Scale".*

Results: *Mean age of adolescents is 13.63± 1.10 years. Most of the sample (%75.3) live within nuclear family. Whereas 58.4 percent of adolescents scored their relation with their family as "very good", 83.6 percent determined that they are "very satisfied" by their relation. Mean score of "Perceived Family Support Scale" is 10.75 ±3.89 (Highest/Lowest value 0-20). Mean score determined for the scale is higher than the mean value within the range expected from the scale. Mean score associated with perceived family support is related by the two socio-demographic variable, namely sex and income level, and it does not differ in terms of family type. As a result of Pearson Correlation analysis, it is determined that mean score associated with perceived family support is affected by several variables relevant to interaction of adolescent and parent (satisfaction from relationship with parent (mother and father), share sensation and thought with mother, level of relationship with brother/sister) (p<0.01). With regards regression analysis, these variables are found to determine 36.0 percent of change in mean score of family support perceived by adolescents.*

Conclusion: *Positive interaction experienced between adolescent and parents affects family support perceived by adolescent in a positive manner.*

Key Words: *Adolescent, perceived family support, interaction with parent.*

GİRİŞ

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak değerlendirilen adölesan dönemde, ergenlerin belli toplumsal değerleri kazanmaları ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmeleri konusunda yardıma gereksinimleri vardır. Bu gereksinimi karşılayan ve adölesanın kişilik yapısını biçimlendirmede etkisi olan toplumsal kurum, ailedir. Adölesanın kişiliğinin oluşumunda kendisini özdeşleştireceği en önemli modeller ise anne babalarıdır (Behrman, Nelson, Vaughan 1992, Pektaş 1998, Başbakkal 1999, Doherty ve ark. 2002, www.fathering.org/research/fag.html 2003).

Adölesanın sorunlarını çözebilmesi ve bu dönemi kolaylıkla aşabilmesi, geçmişteki olumlu aile ilişkilerine bağlıdır. Yakın ve sıcak aile ilişkileri adölesanın sağlıklı gelişimini hızlandırır. Aile içinde gerçekleşen

başarılı ilişkiler; mutlu, bunalımdan uzak ve yapıcı kişilik özellikleri olan bireylerin gelişimini sağlar (Yavuzer 2001). Buna karşın ebeveyn-çocuk, anne-baba, kardeşler arasındaki sürtüşmeler, kardeşler arasındaki sürekli rekabet aile içi ilişkilerini olumsuz etkiler ve bu durum çocuğun iletişim modeline yansır. Anne ve babanın sevgi ve ilgisinden yoksun olarak büyüyen adölesanlar, büyük bir sevgi açlığı gösterirler, bu açlık bir takım davranış ve uyum bozukluklarına neden olabilir (Bellack ve Barbara 1985).

Yetişkin otoriteli bir evde büyüyen, kendisinden söz dinlemesi beklenen, aile içi problemlere ve kararlara katılmasına izin verilmeyen, cesaretlendirilmeyen bir çocuğun bağımlı bir rolde olması, karar vermeye isteksiz olması kaçınılmazdır (Çavuşoğlu 1992, Çavuşoğlu 1994, Dilsiz ve Dilsiz 1994). Adölesan dönemde anne baba kontrolüne karşı gelişen tepkiye koştur olarak, otorite desteğine olan gereksinim, duygusal gerginliğe neden olur. Başka bir deyişle, adölesan isyankar tavır alışının yanında, anne babasının desteğine de gereksinim duyar. Bu çift kutupluluk, adölesanın iç çatışmasını arttıran bir nedendir. Adölesana karşı yetişkinin baskı ve yasaklara dayanan disiplin anlayışı, olumlu ve yapıcı olması gereken bu evreyi çatışmalarla dolu, olumsuz bir döneme dönüştürebilir. İnkna ederek denetlemeyi seçen anne babanın çocuğu, onların duygu, düşünce, değer ve beklentileri hakkında bilgi sahibidir. Dolayısıyla birey, hem davranış seçimlerinde kendini özgür görebilir, hem de seçimleri hakkında kısıtlanacağından, çekinmeden anne babasına danışabilecek bir durumdadır. Anne babaların zor kullanarak veya sevgilerini esirgeyerek adölesanı denetlemeleri, onları uygun davranışlara yönlendirmek için kısa vadede geçerli gibi görünebilir. Bu tip denetim, adölesanların anne baba ile özdeşleşmelerini ve değerlerini içselleştirmelerini sağlamaz. Denetici kişinin yokluğunda ve cezadan kurtulma olasılığı yüksek durumlarda, adölesanlar kendi istekleri doğrultusunda davranacaklardır (Yavuzer 2001).

Bu dönemde adölesanla ebeveyn arasında okula devam etme, arkadaş seçimi, ev dışında zaman geçirme gibi anlaşmazlık kaynağı olan belli bazı konular bulunmaktadır. Ailenin adölesana uyum sağlayabilmesi için bu anlaşmazlıkların zamanında çözümlenmesi ve yeni davranış biçimlerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Dökmen 1995, Dönmezer 2001). Problem çözme becerilerinin yetersiz olması durumunda ailenin karşılaşabileceği çeşitli sorunlar vardır. Problem açık seçik bir şekilde ortaya konmadığı için, aile üyeleri farklı problemler üzerine odaklanabilirler. Ya da bir problemin çözümünde farklı alternatifler olabileceğini düşünemeyen bir aile, başarısız bir girişimden sonra başlangıç noktasına geri dönebilir (Eryüksel 1996). Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına verdiği ödül ve cezalar onlarla olan ilişkilerini etkilemektedir. Ödül ve cezalarla ilgili davranışlarını görebilmeleri, nedenlerini anlamaları, bu davranışlarda kendilerini ve çocuklarını

doğru yere koyabilmeleri, çocuklara yönelik tutumlarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Atabek 1999).

Aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek adölesanın sosyolojik ve psikolojik sorunlarının önlenmesinde, çözümlenmesinde, zor durumlarla başa çıkabilmesinde, ruh sağlığını koruyabilmesinde ve okul başarısının yükseltilmesinde güçlü bir kaynak olarak yer almaktadır (Cutrona ve ark. 1994). Yapılan çalışmaların sonuçlarına göre, bu döneme iyi uyum gösteren adölesanların daha geniş bir sosyal destek sistemine sahip olduğu ve duygusal desteğe gereksinim duyduğunda başvurabilecekleri daha fazla sayıda insan olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geniş sosyal desteğe sahip adölesanların, kendilik algısı, kendinden memnuluk ve duygulanım açısından daha olumlu bir profil çizdikleri belirtilmektedir (Sorias 1989, Sorias 1990).

Araştırmanın Amacı

Adölesanlığa geçiş döneminde, değişen ebeveyn ve çocuk ilişkileri, adölesanın ruh sağlığını etkilemesi bakımından üzerinde durulan bir konu olarak göze çarpmaktadır. Bu dönemde, sağlık hizmetlerinde aile ve adölesanın danışman olarak ulaşabileceği öncelikli veri kaynaklarından birisi de hemşirelerdir. Hemşireler, ebeveyn ve adölesana yaşanacak değişimler, sorunlar ve bunların çözümleri konusunda bilgi vererek, gerekli yönlendirmeleri yaparak, adölesanlığa geçiş döneminin sağlıklı bir şekilde geçirilmesine katkıda bulunabilirler. Bu bakış açısıyla, araştırmanın amacı, adölesanla ebeveyn arasındaki etkileşimin, adölesanın algıladığı aile desteğinin incelenmesi ve bazı sosyo-demografik faktörlerin algılanan aile desteği üzerine etkilerinin belirlenmesidir.

MATERYAL VE METOD

Bu çalışma, adölesanların ebeveynleri ile olan etkileşimlerini ve algıladıkları aile desteğini ortaya koymak amacıyla düzenlenmiş tanımlayıcı bir alan araştırmasıdır. Araştırma Ege Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi'nin sağlık eğitimi desteği verdiği proje okullarından biri olan Batıçim ilköğretim okulu'nda yürütülmüştür. Araştırma da, adölesan döneme daha yakın olan 7.sınıf (160 öğrenci) ve 8. sınıflar (151 öğrenci) araştırma evrenini oluşturmuştur (n=300). Örneklem seçimine gidilmemiş, her iki ebeveyni de sağ olan ve araştırmaya katılmayı kabul edenler araştırma kapsamına alınmıştır. Katılım oranı %96.46'dır.

Veriler, anket yöntemi ile toplanmıştır. Anket formları araştırmacılar çalışmanın amacını açıkladıktan sonra, sınıflarda öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Verileri toplamada "Adölesan Ebeveyn Etkileşimine Yönelik Anket Formu" ile "Algılanan Aile Desteği Ölçeği" kullanılmıştır

a) Adölesan Ebeveyn Etkileşimine Yönelik Anket Formu:

Adölesanla ebeveyn arasındaki etkileşimin incelenmesi için düzenlenen anket formu 43 sorudan oluşmaktadır. Bu anket formu; adölesan ve ebeveynlere yönelik tanıtıcı bilgileri, adölesanla anne-baba arasındaki etkileşim, tutum ve davranışları saptamak amacıyla kullanılmıştır.

b) Algılanan Aile Desteği Ölçeği: Algılanan aile desteğini değerlendirmek amacıyla Procidona ve Heller (1983) tarafından geliştirilen ve Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirliği Sorias (1989) tarafından gerçekleştirilen "Algılanan Aile Desteği" ölçeği (PSS-FA, Perceived Support Scale From Family) kullanılmıştır. Ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Maddeler "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" biçiminde yanıtlanmaktadır. "Evet" 1, "Kısmen" ve "Hayır" 0 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin 3.4.16.19. ve 20. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınması beklenen minimum puan 0, maksimum puan 20'dir. Ölçekten yüksek puan alınması yüksek sosyal destek anlamına gelmektedir. Bu araştırmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.75'tir.

Araştırmada öncelikle, veri toplama formlarının anlaşılabilirliğini sınamak için, aynı bölgedeki bir başka ilköğretim okulunun 7 ve 8. sınıflarından 15'er öğrenci ile (n=30) ön uygulama yapılarak, anlaşılmayan noktalar belirlenmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Algılanan aile desteği ölçeği puan ortalaması araştırmanın bağımlı değişkenini, adölesan ve ebeveynlere yönelik tanıtıcı bilgiler, adölesanla anne-baba arasındaki etkileşim, tutum ve davranışlar araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

Verilerin değerlendirilmesi, bilgisayarda SPSS 11.0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Bağımsız değişkenlerle algılanan aile desteği ölçek puanı arasındaki ilişkilerin incelenmesinde t testi, varyans analizi, korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Ayrıca, derslerin aksamaması için okul müdürü ile görüşülmüş ve araştırmaya katılmak isteyen öğrencilerle, araştırma yürütülmüştür.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma sonucu elde edilen bulgular üç bölüm altında incelenmiştir.

1- Adölesanların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Veriler

Adölesanların %47.0'ı erkek, %53.0'ı kız öğrencidir. Ortalama yaş 13.63 ± 1.10 'dur. Adölesanların %32.7'si iki, %29.0'ı üç, %21.0'ı beş ve üzeri kardeşe sahiptir. Büyük bir çoğunluğu (%80.1) ailenin ilk üç

çocuğu arasındadır. Adölesanların, %57.0'ı Doğanlar'da, %20.7'si Bornova'da, %20.7'si Mevlana Mahallesi'nde, %1.6'sı ise diğer semtlerde yaşamaktadır (Tablo 1). Adölesanların %75.3'ü çekirdek aile yapısı içinde yaşamaktadır. Ailelerin gelir durumu incelendiğinde; adölesanların sadece %2.7'si ailelerinin "yüksek" gelire sahip olduğunu, %57.0'ı "orta düzeyde" gelire sahip olduğunu, %40.3'ü ise ailelerinin "az/çok az" gelir düzeyine sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 1: Adölesanların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı

İnsiyet	Sayı	Yüzde	Ortalamalar
Kız	141	53.0	
Erkek	159	47.0	
aş Grubu			
10-12	52	17.3	X=13.63 ±1.10
13-15	233	77.7	
16-18	15	5.0	
Kardeş Sayısı			
1	12	4.0	
2	98	32.7	
3	87	29.0	
4	40	13.3	
5 ve üzeri	63	21.0	
Doğum Sırası			
1. çocuk	92	30.6	
2. çocuk	86	28.6	
3. çocuk	62	20.7	
4. çocuk	23	7.7	
5. çocuk	14	4.7	
6. çocuk ve sonrası	23	7.7	
Yaşadıkları Semt			
Doğanlar	171	57.0	
Bornova	62	20.7	
Mevlana	62	20.7	
Diğer	5	1.6	
Toplam	300	100.0	

Adölesanların ebeveynlerinin, evlilik durumları incelendiğinde; %97.0'ının evli, %3.0'nun boşanmış olduğu belirlenmiştir. Annelerinin yaş ortalaması 37.59±5.44'dür. Adölesanların annelerinin %24.2'si okuma yazma bilmezken, yaklaşık yarısı (%48.8) ilköğretim mezunu ve çoğunluğu (%70.9) ev hanımıdır. Babalarının yaş ortalaması ise, 41.14±5.81'dir. Babalarının %5.5'i okuma yazma bilmezken, %53.3'ü ilköğretim mezunu olup, %8.0'ı işsiz, %43.7'si ise serbest meslek sahibidir.

2- Adölesanların Ebeveynleriyle Etkileşimleri ve Algılanan Aile Desteğine İlişkin Veriler

Adölesanların yarısından fazlası (% 58.4) ebeveynleri ile olan ilişkilerini "çok iyi" olarak değerlendirirken, %83.6'sı bu ilişkilerinden "çok memnun" olduklarını belirtmişlerdir. Kılıç (1994) olumlu adölesan-

anne-baba ilişkisinin ailede ortaya çıkan sorunlara karşı koruyucu bir faktör olarak rol oynayacağını vurgulamıştır. Bu araştırmada adölesanların ebeveynleriyle olumlu ilişki içinde olmaları, ebeveyn adölesan arasında yaşanabilecek bir kriz-çatışma durumunda, baş etmelerini kolaylaştırıcı bir faktör olarak düşünülmüştür.

Kardeş ve/veya kardeşler arasındaki ilişki düzeyi sorulduğunda, adölesanların % 45.3'ü "çok iyi", %31.2'si "iyi" ilişkiler içinde olduklarını bildirmişlerdir. Ebeveyn ve kardeşlerle olumlu ilişki düzeyi, arkadaş ilişkilerinde de daha yüksek düzeyde doyum sağlamaktadır. Ayrıca anne-baba şefkatinin kardeşlerle ilişkilerin olumlu olmasında önemli rol oynadığı bilinmektedir (Okanlı 1999).

Adölesanların anne-babalarıyla karşılıklı olarak duygu-düşüncelerini paylaşma durumları ve aralarındaki iletişimin nasıl olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin % 49.0'nının annesiyle, % 47.7'sinin babasıyla "olumlu" ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Anne ve babasıyla "çok olumsuz" ilişki yaşadıklarını ifade eden adölesan sayısı oldukça azdır (%3.7 anne; %4.0 baba). Sonuçlar adölesanların babalarına göre anneleriyle daha olumlu ilişki yaşadıklarını göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Adölesanların Anne ve Babalarıyla Karşılıklı Duygu ve Düşüncelerine İlişkin Değerlendirmelerinin Dağılımı

Değerlendirme	ANNE		BABA	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çok olumlu	126	42.0	93	31.2
Olumlu	147	49.0	142	47.7
Olumsuz	16	5.3	43	14.4
Çok olumsuz	11	3.7	20	6.7
Toplam	300	100	300	100

Adölesanların anne-babalarıyla karşılıklı olumlu-olumsuz duygularını ifade etme sıklıkları değerlendirildiğinde, %44.3'ünün annesiyle, %36.7'sinin babasıyla karşılıklı olarak olumlu duygularını "çok sık" ifade ettikleri, buna karşın %6.3'ünün annesiyle, %7.0'nının babasıyla olumsuz duygularını "çok sık" ifade ettikleri belirlenmiştir. Bu sonuçlar anne-babalarıyla karşılıklı olarak duygu-düşüncelerini paylaşma durumlarına ilişkin bulguları desteklemektedir.

Anne-baba ve adölesan arasında ev ödevleri, notlar, sınavlar gibi genelde okul ile ilgili konularda var olan çatışmalar değerlendirildiğinde; %5.7'sinin annesiyle, %6.0'nının babasıyla bu konularda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Adölesanların büyük kısmı annesiyle (%52.7) ve babasıyla (%52.0) çatışma yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Kendi ifadelerine dayanarak, okulla ilgili konularda anne-babalarıyla "çok az" çatışma yaşadıkları belirlenmiştir. Çok az çatışma yaşanmasının, anne-

babaların ev ödevleri, notlar, sınavlar gibi konularda yeterince ilgili olmamaları sonucunda ortaya çıkabileceği de düşünülmüştür.

Adölesanlara anne-babalarının tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri sorulduğunda; % 57.3'ü annelerini, % 59.3'ü babalarını "disiplinli"; %73.3'ü annelerini, % 66.3'ü babalarını "hoşgörülü"; %64.3'ü annelerini, % 54.7'si babalarını "çok ilgili" , %55.3'ü annelerini, %55.0'ı babalarını "koruyucu"; %4.0'ı annelerini, %7.3' ü babalarını "ilgisiz", %64.3'ü annelerini, % 54.7'si babalarını "fedakar" olarak belirtmişlerdir. Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde adölesanların anne-baba tutumlarına ilişkin algıları ölçülmüş, babalarının annelerine göre daha otoriter oldukları belirlenmiştir. Adölesanların babalarını annelerine göre daha disiplinli, daha koruyucu ve daha ilgisiz değerlendirmelerinin, Türk aile yapısı ve kültüründe babanın çocuklarına olan sevgisini davranışlarıyla göstermekten sakınan, otoriter bir rolü üstlenerek, aile içi yakın ve duygusal bir iletişim biçiminden kaçınmasından kaynaklanabileceği belirtilmiştir (Kahrıman ve Yeşilçiçek 2007). Bununla birlikte adölesanların annelerinin tutum ve davranışlarını daha olumlu algılamalarının nedeni, annelerin çocuklarıyla daha sık ve doğrudan ilişki kurmaları, onların sürekli bakımını üstlenmeleri olarak düşünülebilir.

Adölesanların aile içinde kendilerini mutlu hissetme durumları değerlendirildiğinde, % 35.0'ı kendisini "çok mutlu", % 32.7'si "mutlu" ve% 7.7'si "mutsuz" hissettiğini ifade etmiştir. Adölesanların çoğunluğunun kendini mutlu hissetmesi, adölesanların ebeveynleriyle olan ilişkilerini değerlendirme sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.

Tablo 3: Adölesanların Algılanan Aile Desteği Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamasının Dağılımı

Ölçek n=300	Alt ve Üst Değer	İşaretlenen Alt ve Üst De-er	Puan Ortalaması
Algılanan Aile Deste-	0-20	1-18	10.75±3.89

Adölesanların "Algılanan Aile Desteği" ölçeğine ilişkin puan ortalaması Tablo 3'de görülmektedir. Buna göre, en düşük puan 1, en yüksek puan 18, (Alt/Üst 0-20), ölçek puan ortalaması 10.75±3.89'dur. Bu değer ölçekten beklenen puan aralığında, ortalamanın üzerindedir. Kahrıman ve Polat'ın çalışmalarında (2003) ortalama 17 yaş grubundaki adölesanların algıladıkları aile desteği puan ortalaması 12.08±4.1 olarak belirlenmiştir. Kahrıman ve Yeşilçiçek'in (2007) yaş ortalaması 20 olan adölesanlarla yaptıkları bir başka araştırma sonucunda algılanan aile desteği puan ortalaması 14.98±3.99 olduğu saptanmıştır. Bu bulgular incelendiğinde, farklı çalışmalarda yaş ortalaması arttıkça adölesanın algıladığı aile desteği puan ortalamasının da artış gösterdiği dikkati çekmiştir.

3- Adölesanların Algıladıkları Aile Desteğine İlişkin Puan Ortalamalarının Bazı Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

Bu bölümde adölesanların algıladıkları aile desteğine ilişkin puan ortalamalarının, sosyodemografik verilerle ve ebeveynleriyle etkileşimlerini gösteren bazı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 4. Adölesanların Algıladıkları Aile Desteğine İlişkin Puan Ortalamalarının Bazı Sosyodemografik Verilere Göre Dağılımı

osyodemografik değişkenler	N	X	Sx
İnsiyet			
Kız	141	9.98	3.98
Erkek	159	11.43	3.70
		t=3.27	p<0.01
Doğum Sırası			
İlk çocuk	92	11.01	4.21
İkinci çocuk	86	10.93	3.69
Üçüncü çocuk ve üzeri	122	10.41	3.78
		F=0.74	p>0.05
Aile Tipi			
Geniş aile	72	11.00	4.29
İçerdek aile	226	10.69	3.76
Parçalanmış aile	2	7.00	0.00
		F= 1.09	p>0.05
Gelir Düzeyi			
Yüksek	8	12.25	1.98
Orta	171	11.22	3.70
Az	121	9.97	4.13
		F=4.33	p<0.05

Adölesanların cinsiyetlerine göre algıladıkları aile desteğine ilişkin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır (t=3.27, p<0.01). Erkek adölesanların puan ortalamasının daha yüksek olması (11.43±3.70) algıladıkları aile desteğinin kız adölesanlardan daha fazla olduğunu düşündürmüştür (Tablo 4). Ailede ilk çocuk, ikinci, üçüncü ve daha üst doğum sırasında doğan adölesanların algıladıkları aile desteği açısından bir fark bulunmamıştır (F=0.74, p>0.05). Benzer biçimde, adölesanların içinde yaşadıkları aile tipine göre algıladıkları aile desteği puan ortalamaları arasında da istatistiksel bir fark belirlenmemiştir (F=1.09, p>0.05). Adölesanların algıladıkları aile desteğine ilişkin puan ortalamaları, ailelerinin gelir durumuna göre farklılık göstermektedir, ailesinin gelir düzeyini "yüksek" olarak değerlendirenlerin puan ortalaması 12.25±1.98, "az" olarak değerlendirenlerin ise 9.97±4.13'dir. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır (F=4.33, p<0.05) (Tablo 4). Yapılan ileri analizde; bu farkın, gelir düzeylerini "az" olarak ifade eden grubun puan ortalamalarından kaynaklandığı saptanmıştır. Literatüre göre, düşük sosyoekonomik düzeyli toplumlarda adölesan dönem daha erken başlamaktadır. Gençler

yetişkin rollerini erken üstlenmek zorunda kalmakta, çalışma yaşamına daha erken başlamakta, çalışması ve kazancını aileye getirmesi konusunda baskı görmektedir (Aksayan ve ark. 1990). Bu bilgiler doğrultusunda; ailelerinin gelir düzeylerini "yüksek" olarak ifade eden adölesanların algıladıkları aile desteğinin, gelir durumlarını "az" olarak ifade edenlerden daha yüksek bulunması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tablo 5. Adölesanlarda Algılanan Aile Desteği Puan Ortalamalarının Ebeveyn Etkileşimlerine İlişkin Bağımsız Değişkenlerle İlişkisi

SONUÇLAR	Anne-Baba ile ilişkiden memnuniyet	Anne ile duygu ve düşünceleri paylaşma	Baba ile duygu ve düşünceleri paylaşma	Okul ve derslere ilişkin anne ile sorun yaşama	Okul ve derslere ilişkin baba ile sorun yaşama	Kardeşi ile olan ilişki düzeyi	Adölesanın aile içinde kendini mutlu hissetmesi
Puan Ortalaması							
r	0.45**	0.39**	0.00	0.26**	0.03	0.31**	0.48**
d	0.00	0.00	0.96	0.00	0.60	0.00	0.00

*p<0.05, **p<0.01

Adölesanların algılanan aile desteği puan ortalaması ile anne-babaları ile olan ilişkilerinden memnuniyetleri ($r=0.45$, $p<0.01$), anne ile duygu ve düşüncelerini paylaşma durumları ($r=0.39$, $p<0.01$), okul ve ders çalışma ile ilgili konularda anne ile sorun yaşama ($r=0.26$, $p<0.01$), kardeşi ile olan ilişki düzeyi ($r=0.31$, $p<0.01$) ve adölesanın aile içinde kendini mutlu hissetmesi ($r=0.48$, $p<0.01$) arasında yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda olumlu yönde orta derecede anlamlı bir korelasyon belirlenmiştir. Kahriman ve Polat çalışmalarında (2003) duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin algılanan aile desteği puan ortalamalarının yüksek olduğunu saptamışlardır. Aileden algılanan sosyal desteği iyi olan öğrencilerin günlük yaşamda kendisine daha çok güvenen, rahat, etkileşimleri daha iyi ve duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen bireyler olduğu söylenebilir. Aileleriyle yakın ilişkileri olan gençler, arkadaş ilişkilerinde de daha yüksek doyum sağlamaktadırlar. Sosyalleşme süreci aile içinde başladığından, aile içi etkileşimler gencin akranlarıyla olan ilişkilerine de yansımaktadır (Gavazzi 1994, Kahriman ve Yeşilçiçek 2007).

Adölesanların algılanan aile desteği puan ortalaması ile duygu ve düşüncelerini babaları ile paylaşma durumları ($r=0.00$, $p>0.05$), okul ve ders çalışma ile ilgili konularda babalarıyla sorun yaşama ($r=0.03$, $p>0.05$) durumları arasında anlamlı bir korelasyon saptanmamıştır (Tablo 5). Korelasyon analizi sonucunda adölesanların algılanan aile desteği puan ortalaması ile aralarında anlamlı ilişki saptanan bağımsız değişkenler (Tablo 5) çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir.

Tablo 6. Adölesanların Algılanan Aile Desteği Puan Ortalamaları İle Ebeveyn Etkileşimlerine İlişkin Bağımsız Değişkenlerle Regresyon Modeli

R	R ²	Durbin Watson
0.60	0.36	1.91
F=33.36 SD= 5 <0.01		

Oluşturulan regresyon modeli Durbin-Watson değeri 2'ye yakın bir değer (DW= 1.91) olduğundan iyi oluşturulmuş bir model olarak değerlendirilmiştir (Aksakoğlu 2001). Adölesanların ebeveynleri ile etkileşimlerine ilişkin değişkenlerle, algılanan aile desteği puan ortalaması arasındaki korelasyon (R) 0.60'dır. Buna göre oluşturulan modelin yüksek düzeyde korelasyonu olduğu söylenebilir (Aksakoğlu 2001). Adölesanların algıladıkları aile desteği puan ortalamasındaki değişimin %36.0'ı ebeveynleri ile etkileşimlerine ilişkin değişkenlere bağlıdır ($R^2=0.36$). Bu ilişkinin doğrusallığı varyans tablosunda F değeri ile değerlendirildiğinde model istatistiksel olarak anlamlı ve doğrusaldır (F=33.36, SD=S, $p<0.01$) (Tablo 6). Bir başka deyişle, adölesanların, anne- babaları ile olan ilişkilerinden memnuniyetleri, anneleri ile duygu ve düşüncelerini paylaşma durumları, okul ve ders çalışma ile ilgili konularda anneleri ile sorun yaşayıp-yaşamamaları, kardeşlerle olan ilişkilerinin durumu ve adölesanların aile içinde kendilerini mutlu hissetmeleri ile algıladığı aile desteğinin de doğrusal olarak arttığı yorumu yapılabilir.

SONUÇ

Adölesanların algıladıkları aile desteği, ölçek alt üst değerine göre ortalamasının üzerindedir. Algılanan aile desteğine ilişkin puan ortalamalarının, cinsiyet ve gelir düzeyi değişkenlerinden etkilendiği, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Adölesanların algıladığı aile desteğinin; doğum sırasına, aile tipine göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Adölesanların algıladıkları aile desteği puan ortalamaları "anne-baba ilişkisinden memnuniyet", "anne ile duygu ve düşünceleri paylaşma", "kardeş ile olan ilişki düzeyi", "adölesanın aile içinde kendini mutlu hissetmesi" gibi adölesan-ebeveyn etkileşimine ilişkin değişkenlerden etkilenmektedir. Yapılan regresyon analizi sonucunda, bu değişkenlerin adölesanların algıladıkları aile desteği puan ortalamasındaki değişimin %36.0'sını açıkladığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak; adölesan ve ebeveynleri arasında yaşanan olumlu etkileşimin, adölesanın algıladığı aile desteğini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Ayrıca bazı sosyodemografik faktörler de algılanan aile desteği üzerinde etkili olabilmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, okul-sağlık hizmetleri kapsamında hemşireler, anne-babalara olumlu iletişim

teknikleri, duygu ve düşüncelerin paylaşımı, adölesan dönemi ve sorunları, adölesanın sosyal ve duygusal gereksinimleri gibi konularda bilgi vermeli ve danışmanlık yapmalıdırlar. Ayrıca, adölesanların sosyal destek kaynaklarının artırılması, özellikle çevrelerinden yeterli desteği göremeyen adölesanlara okulda veya sağlık hizmetleri kapsamında, sağlık ekibi üyeleri tarafından gerekli desteğin sağlanması, okul içinde ve dışında öğrencilerin sosyal etkinliklere yönlendirilerek davranışlarının olumlu yönde pekiştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Aksakoğlu G (2001). Sağlıkta araştırma teknikleri ve analiz yöntemleri, İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük Matbaası, 305-333.
2. Aksayan S, Hayran O, Odabaşı M ve ark. (1990). Adölesanlarda cinsellik bilgi düzeyi ve eğitim gereksinimleri. Kadın Doğum Dergisi, MİD -Medikal İhtisas Dergileri, 176-180.
3. Atabek E (1999). Çocuklar, büyükler ve tavşanlar. 1. Basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 118-129.
4. Başbakkal Z (1999). Babalann bebek bakımındaki rolü. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Yayınlanmamış Çalışma, 14-18.
5. Behrman R, Nelson W, Vaughan V(1992). Textbook of Pediatrics. Fourteenth Edition, Philadelphia: Wb Saunders Company, 17-18,
6. Bellack J, Barbara E (1985). Nursing assesment and diagnosis. Landon: Jones And Publishers, 751-772.
7. Cutrona CE, Cole V, Colangelo N. et al. (1994). Parenteral social support and academic achivement: an attachment theory perspective. Journal of Personality and Social Psychology, 66:2, 369-378.
8. Çavuşoğlu H(1992). Kronik ve ölümcül hastalık kavranılan ile hematolojik ve onkolojik sorunu olan çocuk ve hemşirelik bakımı. Birinci Baskı, Ankara: Hürbilek Matbaacılık.
9. Çavuşoğlu H (1994). Çocuk sağlığı hemşireliği. Cilt 1, Ankara: Hürbilek Matbaacılık.
10. Dilsiz F, Dilsiz A (1994). Ana-baba ve çocuk günlük davranış sorunlan. Birinci Baskı, İzmir : Saray Tıp Kitapevleri.
11. Dökmen Ü (1995). İletişim ve insan ilişkileri. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Eğiticilerin Eğitim Ders Notlan. Birinci Baskı, Ankara: Torun Matbaası.
12. Dönmezer İ (2001). Ailede iletişim ve etkileşim. 3. Baskı, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 278-124.
13. Doherty W, Edward F, Kouneski M et al. (2002). Responsible fathering an over and conceptual framework. <http://Aspe.Os.Dhhs.Gov/Fathers/Xsfath/Htm>. erişim tarihi: 05.04. 2003
14. Eryüksel GN (1996). Ana- baba ve adölesan ilişkilerinin davranışsa! aile sistemleri modeline göre değerlendirmesi. Türk Psikoloji Dergisi, 11: 38, 1-17.
15. Gavazzi S (1994). Perceived social support from family and friends in a clinical sample of adolescents. Journal of Personality Assessment, 62: 3,465-471.

16. How do you define a succesful dad ? (2003). [http:// www.fathering.org / research/ faq. html](http://www.fathering.org/research/faq.html). erişim tarihi: 04.06. 2005
17. Kahrıman İ, Yeşilçiçek K (2007). Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10: 1, 10-21.
18. Kahrıman İ, Polat S (2003). Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 6: 2, 13-24.
19. Kılıç EÖ (1994). Adölesanlık döneminde aile ve arkadaş ilişkileri. Türk Psikiyatri Dergisi, 5: 2, 113-118.
20. Okanlı A (1999). Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
21. Pektaş İ (1998). İlköğretim öğrencilerinin anneleri ile olan ilişkilerini algılayışları ve bu ilişkiyi etkileyen etmenlerin incelenmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 13-16.
22. Procidano M E, Heller K (1983). Measures of perceived social support from friends and from family: three validation studies. Am J Community Psychol, 11: 1-24.
23. Sorias O (1990). Yaşam stresine karşı koruyucu olarak sosyal destekler. Psikoloji Dergisi Özel Sayısı, 8, 805-811.
24. Sorias O (1989). Sosyal desteğin değerlendirilmesi; II. toplumdan seçilmiş bir örnekte, sosyal ağın yapısal özellikleri ile algılanan destek. Seminer Psikoloji, 6: 7, 27-31.
25. Yavuzer H (2001). Çocuk psikolojisi. 21. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi.
26. Sümer N, Güngör D (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. Türk Psikoloji Dergisi, 14: 44, 35-63.